

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Мр Милена Костић **СУКОБ ПОЛИТИЧКОГ И ЛИЧНОГ У ШЕКСПИРОВИМ
ИСТОРИЈСКИМ ДРАМАМА**

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
Наставно-научно веће Филозофског факултета 13. септембра 2013. именовало је комисију за оцену и одбрану у саставу: др Владислава Гордић Петковић, редовни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, у звање изабрана 24. октобра 2008, менторка др Зорица Бечановић Николић, доцент за ужу научну област Општа књижевност са теоријом књижевности, Филолошки факултет Универзитета у Београду, у звање изабрана 2010 др Зоран Пауновић, редовни професор за ужу научну област Енглеска Енглеска и америчка књижевност, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, у звање изабран 31. марта 2006.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Име, име једног родитеља, презиме: КОСТИЋ, МИЛАН, МИЛЕНА 2. Датум рођења, општина, држава: 16. 11. 1976, НИШ, СРБИЈА 3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Филозофски факултет у Нишу, Енглески језик и књижевност, магистар књижевних наука 4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2009 5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: Филозофски факултет у Нишу, "Мотив Фауста у трагедијама Кристофера Марлоа", Наука о књижевности, Енглеска књижевност, 2009. 6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Наука о књижевности
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: СУКОБ ПОЛИТИЧКОГ И ЛИЧНОГ У ШЕКСПИРОВИМ ИСТОРИЈСКИМ ДРАМАМА

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Предата докторска дисертација мр Милене Костић обухвата 294 стране и садржи 10 поглавља. На самом почетку, после садржаја, налазе се апстракти на српском и енглеском језику иза којих следе поглавља: 1. Уводне напомене (странице 15-50), 2. (Зло)употребе историје (странице 51-67), 3. Трилогија *Хенри VI*: „Круна од папира“ (странице 68-97), 4. *Ричард III*: „Одлучио сам да будем зликовац/ да мрзим ташти провод доба тог” (странице 98-130), 5. *Краљ Џон*: „Кад Енглеска само буде верна себи” (странице 131-151), 6. *Ричард II*: „Бисер тај, сребрним морем уоквирен.../то благословено место/та земља, држава Енглеска” (странице 152-182), 7. *Хенри IV, I и II део*: „Неко време повлађиваћу/ тој плахој ћуди нашег ленствовања, али „одсада ћу бити више оно што сам / моћни краљ, страшан” (странице 183-213), 8. *Хенри V*: „Неколицина нас, који смо срећно/ на овом месту здружени ко браћа” (странице 214-239), 9. *Хенри VIII*: „Дуг опроштај са величином свеколиком” (странице 240-261), 10. Закључак (странице 262-275). Сва поглавља подељена су на одељке са поднасловима. Након поглавља следи списак цитиране примарне и секундарне литературе (странице 276-294) са 180 јединица. Целокупан текст докторске дисертације предат је и у електронској верзији.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„Уводне напомене“ доносе пресек теоријског разматрања хуманистичког концепта личности, али и описује сва застрањена тог концепта и његове злоупотребе, разматрајући теме моралности и човечности, али и ренесансно растакање целовитости људског битка, које Шекспир и описује и критикује. Шекспир је указао на трагичну подвојеност између личне и јавне сфере суверена која се манифестује кроз учесталу праксу давања приоритета властољубивим макијавелистичким поривима над унутрашњим гласом савести. Кандидаткиња анализира и појам дисоцијације сензибилитета, и импликације подвајања Шекспирових јунака владара на политичке и личне амбиције. Концепција човека од светог Августина до Макијавелија инсистира на потреби да се људске слабости савладају доминацијом. У подпоглављу о теоријском референтном оквиру мр Милена Костић излаже детаље новоисторичарских теоријских полазишта у тумачењу Шекспирових дела. Као одговор на биографску критику, нови историзам укида естетску самодовољност текста и враћа у фокус интерес за идеолошке дискурсе који обликују свест појединца и интересе класе. Поглавље „(Зло)употребе историје“ разматра ренесансно поимање историје, и претпоставку да је оно амалгам средњовековног, апоклапитичког концепта историје и ренесансног, прагматичког; у овом поглављу разматра се и генеалогичка жанра историјске драме, Шекспирови извори, како историографски, тако и литерарни. Поглавље о трилогији *Хенри VI*: „Круна од папира“ преиспитује махом негативну рецепцију Шекспирове прве историјске трилогије, њене дидактичке и патриотске интерпретације, преиспитујући, између осталог, и феномен апропријације политичког дискурса моћи, који новоисторичари сматрају кључним у тумачењу историјских драма. Поглавље *Ричард III*: „Одлучио сам да будем зликовац/ да мрзим ташти провод доба тог“ предочава лик краља који је „манипулатор, глумац и злочинац“, а кандидаткиња се усредсређује на добро игран привид моралности који Ричарду помаже да оствари политичке циљеве, уводећи у анализу и поставке презентизма, критичког правца пониклог из елиотовске идеје да садашњост мења прошлост исто колико и прошлост управља садашњошћу. Поглавље *Краљ Џон*: „Кад Енглеска само буде верна себи“ говори о тематски и структурно некохерентној драми која функционално представља недоследност краљевих политичких одлука, анархично виђење друштва и субверзију корумпираног поретка. Шесто поглавље, насловљено „*Ричард II*: „Бисер тај, сребрним морем уоквирен.../то благословено место/та земља, држава Енглеска“, илуструје доктрину о светости монархије и негативном елизабетанском виђењу побуне, а слично Марловљевој драми која је инспирисала Шекспира, говори о неодговорном и недоследном краљу који занемарује савете лојалних поданика да би фаворизовао миљенике. Илустрацијом Канторовицевог концепта о два тела краља, комад ће бити одлична тематизација сукоба политичког и личног. Поглавље „*Хенри IV, I и II део*: „Неко време повлађиваћу/ тој плахој ћуди вашег ленствовања, али „одсада ћу бити више оно што сам / моћни краљ, страшан“ разматра карактеризацију принца Хала и Фалстафа зарад представљања дуалистичке слике монарха који ће се трансформисати из лика безбрижног и нехајног хедонисте у заступника конвенционалног макијавелизма. Поглавље „*Хенри V*: „Неколицина нас, који смо срећно/ на овом месту здружени ко браћа“ предочава и нужност уклањања Фалстафа са сцене зарад деградације његовог света, и метаморфозу „краља, ратника и свеца“ у патриота који се бори против завојевача, док ни сам писац није одолео да не буде амбивалентан према краљевој моралној трансформацији. „*Хенри VIII*: „Дуг опроштај са величином свеколиком“ представља мање анализиран Шекспиров комад у светлу деконструкције тјудорског мита. Део рада посвећен је анализи женских ликова у Шекспировим историјским драмама, без обзира да ли отелотворују водећу идеологију (попут краљице Маргарете и Јованке Орлеанке из *Хенрија VI*) или конвенционални концепт женске потчињености (леди Ана из *Ричарда III*, Ана Булин и Катарина Арагонска из *Хенрија VIII*), да коначно завршавају као жртве деструктивног патријархалног система.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Images of Man: Renaissance Man as Modern Man, zbornik radova sa konferencije

’Jezik, književnost, identitet’, Filozofski fakultet, Niš, 2008, ISBN 978-86-7379-161-6),

UDK: 316.32, 375-388 ; M- 14

Disclosed Spaces: Atwood's reading of the Closet Scene in Shakespeare's Hamlet, zbornik radova sa konferencije 'Culture and Ideology: Canadian perspectives', Filološki fakultet, Beograd, Serbian Association for Canadian Studies, 2009, ISBN 978-86-86419-63-7) (COBISS.SR-ID 157166604), UDC. 316.722(71)316.4(71), 207-213 ; M - 14

The Faustian Motif in Christopher Marlowe's Dr. Faustus, Facta Universitatis, vol.7, No 2, University of Nis, 2009, ISSN 0354-4702, UDC 821.111-2.09, 209-222; M - 52

Faustovski motiv u tragedijama Kristofera Marloa, Riječ, Institut za jezik i književnost Filozofskog fakulteta Nikšić, 2009, UDC 80+82(05), COBISS.CG-ID 10196496, ISSN 0354-6039, 203-216; M - 52

Marlowe's Tamburlaine the Great and Western Imperialism, Philologia Mediana, Nis, 2010, ISSN 1821-3332, UDK 821.111.09-2 Marlowe C., 235-243; M-51

Marlowe's De/construction of the Jewish Stereotype in the Jew of Malta, zbornik radova sa konferencije 'Constructing, Deconstructing, Reconstructing Language and Literary matters', Filozofski fakultet Niksic, 2010, ISBN 978-86-7798-045-0, COBISS. CG – ID 16887568, 207-229; M – 33

Herculean Ambivalence in Marlowe's Tamburlaine the Great, Philologia, Beograd, 2010, ISSN 1451-5342, eISSN 1820-5682, UDC. 821.111.09-2 Marlo K., 71-77; M - 52

Marlowe's Dido: Subversion of Patriarchal Identity, Identity Issues, Cambridge Scholars Publishing, 2010, ISBN (13) 978-1-4438-2557-3, ISBN (10) 1-4438-2557-3, 95-113; M - 14

From Lord of Misrule to Reformed Prince: Choice between Private Conscience and Public Duty in Shakespeare's Henry IV, u koautorstvu sa Lenom Petrović, zbornik radova sa konferencije „Jezik, književnost, promene” Filozofski fakultet Niš, 2010, ISBN 978-86-7379-205-7, UDC 821.111.09-24 Shakespeare W., 143-155; M-14

Who's Who in Basara's Hamlet? Performing Hamlet in Serbia, u koautorstvu sa Vesnom Lopičić, Cambridge Scholars Publishing: The Face of the Other in Anglo-American Literature, 2011, ISBN13: 978-1-4438-3351-6, ISBN: 1-4438-3351-7, 239-250; M-14

Sukob političkog i ličnog u Šekspirovom delu Kralj Džon, tematski zbornik radova „Filologija i univerzitet”, sa konferencije „Nauka i savremeni univerzitet”, Filozofski fakultet Niš, 2012, ISBN 978-86-7379-263-7, COBISS.SR-ID194676492, UDK 821.111.09-2 Šekspir V., 317-328. M 14

Conflict between Individual and Social System of Values in Shakespeare's Henry VI, zbornik radova sa konferencije „Jezik, književnost, vrednosti”, Filozofski fakultet Niš, UDK 821.111-24.09, ISBN 978-86-7379-279-8, COBISS.SR-ID 197944844, 293-303; M-14.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Будући да је у описивању енглеских владара у историјским драмама Шекспир указао на трагичну подвојеност између личне и јавне сфере суверена која се манифестује кроз учесталу праксу давања приоритета властољубивим макијавелистичким поривима над унутрашњим гласом савести, кандидаткиња се у раду бавила питањем могућности субверзије водеће ренесансне идеологије. Ово кључно питање у раду проблематизовано је кроз критичку анализу како ликова енглеских краљева, несложне аристократије и корумпираних црквених великодостојника, тако и женских и маргиналних драмских ликова. Током истраживања установљено је да је једини изузетак међу владарима из Шекспировог историјског опуса који се не уклапа у тјудорску визију монарха као потпуног оличења јавне функције краљ Хенри VI. Кандидаткиња долази до закључка да је Хенри VI морални губитник из перспективе јавне функције коју обавља, јер је у потпуности незаинтересован за макијавелистичке игре моћи како би своју моћ очувао, али је из ауторске перспективе подривања доминантног патријархалног система моћи, морални победник, јер покушава да на сопственом примеру успостави хармоничне везе између природних циклуса и живота обичног човека, идеалну пасторалну визију аркадије.

Кандидаткиња потом истиче да је заједничка карактеристика свих женских ликова у Шекспировим историјским драмама, без обзира да ли отелотворују водећу идеологију (попут краљице Маргарете и Јованке Орлеанке из *Хенрија VI*) или конвенционални концепт женске потчињености (леди Ана из *Ричарда III*, Ана Булин и Катарина Арагонска из *Хенрија VIII*), да коначно завршавају као жртве деструктивног патријархалног система. Увиди до којих долази кандидаткиња у свом тумачењу Шекспировог историјског опуса сугеришу да потенцијална субверзија доминантног система мора да крене из личне сфере појединца, сфере етике, морала и части, а будући да поменути женски ликови пате од „исте дисоцијације сензибилитета” (Eliot, 1921: 64, 66), попут патријархалних краљевских ауторитета, друштвени преображај за који се аутор залагао није могао да потекне од њих. Тако се у раду посебна пажња поклања потенцијално субверзивним гласовима плебејаца, који се својом здраворазумском логиком и свешћу о важности исконских, личних вредности морала и савести боре против заборава који доминантни систем препоручује и подржава. У ову групу ликова спадају, како кандидаткиња посебно наглашава у раду, поред поменутог краља Хенрија VI, као јединог аристократског, монаршког изузетка међу плебејским субверзивним гласовима, безимене убице из *Ричарда III*, раскалашник Фалстаф из *Хенрија IV* и војник Виљамс из *Хенрија V*.

У раду се истиче да су о трагичним последицама непринципијелне макијавелистичке прорачунатости патријархалних ауторитета и непрактиковању неписаних моралних закона у односу са људима, од којих се очекивала само беспоговорна послушност у извршавању окрутних наредби владајуће идеологије упозоравали хуманистички теоретичари из XX века (Ливис, Фрај, Канторовиц, Рубинштајн, Елијаде, Адорно, Хоркхајмер, Бауман, Тодоров, Хамваш, Зин, Тејлор, итд.). Њихови савремени увиди током истраживања комбиновани су са хуманистичком и етичком традицијом у делима Питагоре, Фичина, Мирандоле, Бруна, Мора и Монтења, како би се истакло постојање идентичног деструктивног обрасца у патријархалној традицији западне културе. У раду се изводи закључак да је Шекспир уочио постојање овог деструктивног обрасца, те се у својим историјским драмама бавио његовим узроцима и трагичним последицама, као и могућим верзијама превазилажења овог проблема. Кроз хронолошки приступ интерпретације Шекспировог историјског опуса, кандидаткиња се бави разоткривањем ауторове уметничке критике доминантне тјудорске идеологије и тежње за њеним подривањем, те закључује да Шекспир није био песимиста, јер је сматрао да свака индивидуална промена, чак и незнатно искорачење из системски погодног обрасца понашања, представља значајан субверзивни фактор. Стога је мишљење новоисторичара, нарочито њиховог родоначелника, Стивена Гринблата, да друштвене институције у потпуности обликују, ограничавају и контролишу понашање појединаца, те сваки покушај подривања система осуђују на неуспех, у великој мери критиковано у тези. Коначно, кандидаткиња истиче да су важност „историјског чула” (Eliot, 1963: 34), концепта који наглашава нераскидиву повезаност између

прошлости и садашњости, зарад успостављања другачије, оплемењеније визије будућности, у Шекспировим историјским драмама након хуманиста из друге половине XX века, препознали и презентисти на почетку XXI века, нарочито њихови представници Хју Грејди и Теренс Хокс, који неуморно истичу, попут Јана Кота, да је Шекспир наш савременик.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Кандидаткиња мр Милена Костић је зналачком применом увида хуманистичких теоретичара XX века (међу којима су Ливис, Фрај, Канторовиц, Рубинштајн, Елијаде, Адорно, Хоркхајмер, Бауман, Тодоров, Хамваш и други) истражила све импликације поимања ренесансног сензибилитета у слици владара каква се очитаву у циклусу Шекспирових историјских драма. Савремени увиди су током истраживања комбиновани са хуманистичком и етичком традицијом у делима Питагоре, Фичина, Мирандоле, Бруна, Мора и Монтења, што је резултирало обухватношћу у представљању како централних, тако и маргиналних драмских јунака, како протагониста, тако и антагониста. Градећи врло суверено и сигурно теоријски оквир за анализу корпуса Шекспирових историјских драма, кандидаткиња демонстрира ерудицију и доказује компетентност, испољава систематичност, завидан дар књижевне анализе и висок степен стручности у области савремених шекспиролошких критичких пракси. Резултати истраживања мр Милене Костић представљени су у складу са очекиваним захтевима и критеријума науке о књижевности и њене методологије, и у потпуности одговарају критеријумима које пред докторанда поставља израда докторске дисертације.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме **да**

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе **да**

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Допринос ове дисертације огледа се у за српску шекспирологију пионирском али темељном и озбиљном подухвату анализе ренесансног сензибилитета у историјским драмама Вилијама Шекспира из перспективе богате интерпретативне лезе метода и приступа.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

У докторској тези нема методолошких недостатака који би утицали на резултат истраживања или коначну структуру текста, а мање интервенције на формалном оквиру и садржају рада неизоставно ће уследити приликом припреме рукописа за штампу, укључујући ту и мање језичке и стилске интервенције.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене изнесене у овом извештају, комисија предлаже да се докторска дисертација СУКОБ ПОЛИТИЧКОГ И ЛИЧНОГ У ШЕКСПИРОВИМ ИСТОРИЈСКИМ ДРАМАМА прихвати, а кандидаткињи мр Милене Костић одобри одбрана

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

др Владислава Гордић Петковић

др Зорица Бечановић Николић

др Зоран Пауновић

